

Broedgeval Eidereend (*Somateria mollissima*) op het eiland Neeltje Jans in 1987

Ted C.J. Sluijter

Op 3 juni 1987 loopt mosselvisser B.D. Schot uit Zierikzee op het eiland Neeltje Jans in de Oosterscheldemonding.

In de nabijheid van het zanddepot op het noordelijke deel van het eiland stuit hij op een hoop afvalrijshout. Half weggedoken onder deze hoop ziet hij een broedende vrouwtjeseend. De mosselvisser kan de eend zeer kort benaderen en stelt vast dat het een Eidereend is. Deze soort kent hij goed van de Waddenzee waar hij jaarlijks mosselzaad vist. Pas op het allerlaatste moment vliegt de wijfjeseend op van een nest met daarin zeven grote vaalgroene eieren. De heer Schot neemt een van de eieren mee en blaast deze thuis uit en bewaart ze.

In de loop van 1988 komt dit verhaal de auteur – toevallig – ter ore. Hij legt contact met de heer Schot en krijgt het ei te zien, dat met zekerheid als dat van een Eidereend wordt gedetermineerd. Bovendien kloppen beschrijving en het gedrag van de broedende eend met die van een Eidereend.

Hoewel over het broedresultaat niets bekend is vormt bovenstaande waarneming het eerste gedocumenteerde broedgeval van een Eidereend in Zuidwest-Nederland.

De Eidereend in Nederland

In Europa vormen de Nederlandse Waddeneilanden de zuidelijkste broedplaats van de Eidereend. Er zijn incidentele broedgevallen bekend uit West-Frankrijk (Cramp & Simmons 1977) maar deze dragen geen permanent karakter. De soort vestigde zich in Nederland in 1906 op Vlieland, waarna een uitbreiding volgde over de andere Waddeneilanden. Vanaf 1925 groeide het aantal broedparen gestaag tot 6000 in 1960 (Teixeira 1979).

Een grote sterfte in de beginjaren zestig als gevolg van lozingen van gechlloreerde koolwaterstoffen – die eind 1965 werden gestaakt – veroorzaakte een sterke afname.

In 1968 bereikte de soort zijn dieptepunt; er broedden toen nog circa 1000 paren in Nederland (Teixeira 1979).

Inmiddels herstelt de Eidereend zich van deze schok, rond 1985 was het aantal broedparen weer tot circa 5.000–7.000 paren gestegen in het Nederlandse deel van het Waddengebied (Sovon 1987).

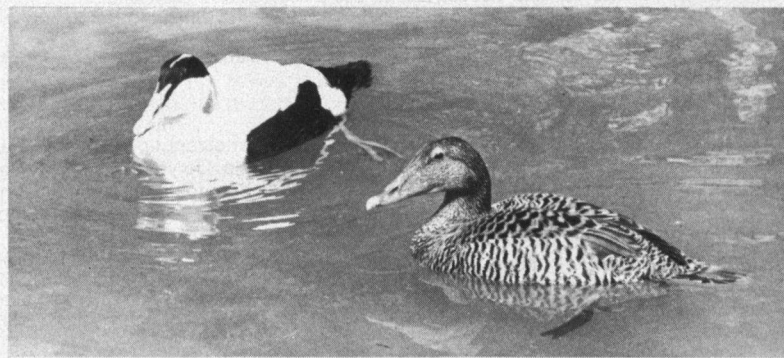
De Nederlandse Eidereenden zijn overwegend standvogels en broeden bij voorkeur in kolonieverband. Het is echter niet ongewoon dat in Nederland geboren mannetjes zich later vestigen in het Oostzeegebied en omgekeerd. De in Nederland geboren wijfjes zijn honkvast (Sovon 1987). Eidereenden hebben een weinig specifieke nestplaatskeuze; de nesten worden zowel in open terrein als onder dicht struikgewas, zelfs in opgaand bos, gevonden.

De Eidereend rond Schouwen-Duiveland

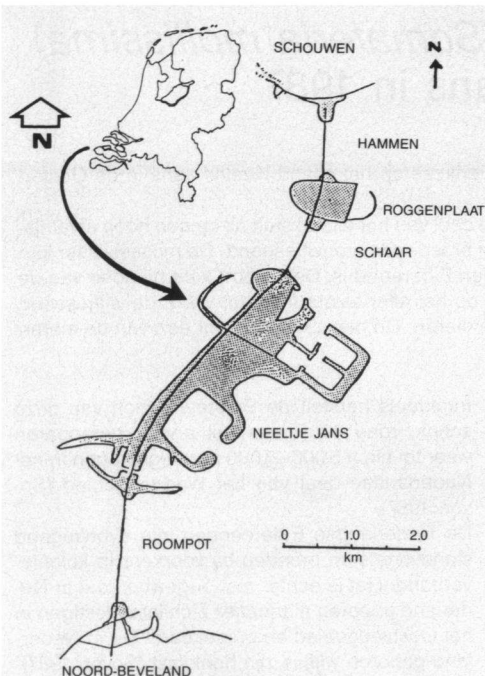
Al sinds de eerste helft van deze eeuw is de soort vermoedelijk een jaargast (Sluijter 1986 in Werkgroep Avifauna Natuur- en Vogelwacht Schouwen-Duiveland). Vanaf de jaren vijftig wordt duidelijk dat de Eidereend in sterk wisselende aantallen aanwezig is.

De maandelijksse watervogeltellingen in het Deltagebied (Meininger, Baptist & Slob 1984) bevestigen deze status.

De meeste Eidereenden houden zich op in de Voordelta, met name in het noordelijke deel. Ook in de Oosterscheldemonding rond de platen worden regelmatig noemenswaardig aantallen ge-



Een voor het eerst gedocumenteerd broedgeval van de Eidereend in Zuidwest-Nederland.
Foto:
Bouke Grootjans.



Ligging van het eiland Neeltje Jans in de Oosterscheldemonding.

zien. Uit de gegevens blijkt dat in het broedseizoen maximaal enige honderden Eidereenden in de Voordelta en Oosterschelde verblijven (Meininger, Baptist & Slot 1984).

Opmerkelijk is de – tijdelijke? – toename van overzomerende exemplaren aan de zeezijde van de Brouwersdam. Systematische tellingen van

Berrevoets (1986) toonden in 1985 een stijging van circa 450 exemplaren begin juni tot 700 exemplaren eind juni. Het betrof hier voornamelijk onvolwassen vogels.

Mede op grond van deze toename wordt in de Avifauna van Schouwen-Duiveland met een voorzichtig woord over een mogelijke toekomstige broedstatus gesproken. Dat het tot dat moment nog niet tot broedgevallen was gekomen wordt geweten aan het ontbreken van rustige kustgedeelten en het geringe percentage volwassen vogels onder de overzomeraars.

Conclusie

Dit broedgeval geeft de Eidereend op en rond Schouwen-Duiveland de status van incidentele broedvogel. De komende jaren zullen moeten uitwijzen of meer broedgevallen mogelijk zijn. Rijkswaterstaat heeft met het voor het publiek afsluiten van grote delen van het eiland Neeltje Jans de enige juiste beslissing genomen. Zo ontstaan er – naar Westnederlandse begrippen – rustige kustgedeelten die thans erg schaars zijn. Ook andere soorten profiteren van deze rust; jaarlijks overzomerer er enkele Middelste Zaagbekken en broeden er Dwergsterns, Visdieven, Bontbek- en Strandplevieren.

Het is van harte te hopen dat de met groot enthousiasme ontvangen plannen van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland en de Stichting Het Zeeuwse Landschap doorgang kunnen vinden. Naast de zeer belangrijke educatieve waarde heeft Neeltje Jans een zeker niet minder belangrijke (potentiële) ornithologische waarde.

■ Ted C.J. Sluijter, 't Lage Burgh 9, 4338 PC Burgh, 01115 – 3014.

LITTERATUUR:

- Baptist, H.J.M. & P.L. Meininger (1984): Ornithologische verkenningen van de Voordelta in Zuidwest-Nederland. 1975–1983. Rijkswaterstaat Deltadienst, afd. Milieuonderzoek, nota DDMI–83.19, Middelburg.
- Berrevoets, C.M. (1986): Grote aantallen overzomerende Eidereenden (*Somateria mollissima*) voor de Brouwersdam in 1985. Zeeleven 2:6.
- Cramp, S. & K.E.L. Simmons eds. (1977): The Birds of the Western Palearctic. Vol. 1, Oxford.
- Meininger, P.L., H.J.M. Baptist & G.J. Slob (1984): Vogeltellingen in het Deltagebied. Nota DDMI 84–23. Staatsbosbeheer Zeeland, afd. natuurbehoud Middelburg/Goes.
- Sovon (1987): Atlas van de Nederlandse vogels, Arnhem.
- Teixeira, R.M. red. (1979): Atlas van de Nederlandse broedvogels, 's Graveland.
- Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland & Stichting Het Zeeuwse Landschap (1987): Natuurontwikkeling en Natuurrecreatie op Neeltje Jans.
- Werkgroep Avifauna Natuur- en Vogelwacht Schouwen-Duiveland (1986): De Vogels van Schouwen-Duiveland, Zierikzee.

De vogels van het Poolse Biatowieza Woud

De auteur noteerde tussen 1950 en 1981 alle waarnemingen van vogels in het Biatowieza Woud in Polen. Tevens raadpleegde hij over die periode alle literatuur. In totaal werden 226 vogelsoorten (waaronder 115 broedvogelsoorten) waargenomen, waaronder Zwarte Ooievaar, Rode Wouw, Bastaardarend, Grauwe Kiekendief, Poelsnip, Oehoe, Laplanduil, Dwerguil, Snor,

Waterrietzanger, Grauwe Fitis en Vuurgoudhaantje. De veranderingen van de avifauna worden besproken en gedetailleerde aanbevelingen worden gegeven voor het behoud van de vogels in het woud.

Stanisław Borowski & Czesław Okołów: The birds of the Biatowieza Forest. Acta Zoologica Cracoviensia 31 (2) : 65–114 (1988). Adressen van auteurs: Stanisław Borowski, ul. Waszkiewiczza 1, 17–230 Biatowieza, Polen & Czesław Okołów, Dom Myśliwski, 17–230 Biatowieza, Polen.